

## PAPER DETAILS

TITLE: TDK Güncel Türkçe Sözlükte 'Nesnesiz' Etiketlenen Birkaç Sözcük Üzerine

AUTHORS: Selim Önler

PAGES: 135-148

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3515584>

Atıf (cite): Önlér, Selim (2023). TDK Güncel Türkçe Sözlükte ‘nesnesiz’ etiketlenen birkaç sözcük üzerine, *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi*, 7, 135-148. doi: 10.48147/dada.1385775.

# TDK Güncel Türkçe Sözlükte ‘Nesnesiz’ Etiketlenen Birkaç Sözcük Üzerine<sup>1</sup>

Selim ÖNLER<sup>2</sup>

TDK Güncel Türkçe Sözlükte ‘Nesnesiz’ Etiketlenen Birkaç Sözcük Üzerine

Özet

Diller, durağan varlıklar değillerdir; sürekli bir devinim içindedir. Teknolojinin ilerlemesi, sosyal medya platformlarının yaygınlaşması, iletişim araçlarının çeşitliliği bu devinimde hiç şüphesiz büyük bir rol oynamaktadır. Sosyal medyada meydana getirilen anlık oluşumlar, yabancı dillerden amatör ve profesyonel insanlar tarafından yapılan büyük-küçük metinlerin ve yazılı görsellerin çevirileri, bu değişim ve dönüşimde önemli bir etkidir. Sosyal medya, özellikle konuşma dilinin yazı diline yaklaştırılması, dilde yeni yapılar ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bunun bir sonucu olarak da tarihsel metinlerde görmediğimiz söz dizimsel yapıları son yıllarda daha fazla görmekteyiz. Arama motorlarında ve Türkçe Ulusal Derlem’de yapılan tarama sonucunda elde edilen bulgulara TDK Güncel Türkçe Sözlük’te nesnesiz etiketlenen koş-, yürü-, yüz-, yaşa- eylemlerinin, günümüzde, herhangi bir biçimibirim almadan nesnel kullanımları da görülmektedir.

**Anahtar Sözcükler:** Güncel Türkçe Sözlük, Geçişlilik, Geçişsizlik, Anlık Oluşum

On A Few Words Labeled ‘Objectless’ In TDK Online Turkish Dictionary

Abstract

Languages are not static entities. They are in constant motion. The advancement of technology, the widespread use of social media platforms and the diversity of communication tools undoubtedly play a major role in this movement. Instant formations on social media, translations of large and small texts and written visuals made by amateur and professional people from foreign languages are an important factor in this change and transformation. Social media, especially the approximation of spoken language to written language, paves the way for the emergence of new structures in language. As a result of this, we have seen more syntactic structures in recent years that we do not see in historical texts. In this study, the objected uses of intransitive verbs that occur especially in sports news and in sentences expressing an achievement will be discussed diachronically and synchronically. The findings of the searches in search engines and the Turkish National Corpus show that the verbs koş-, yürü-, yüz-, yaşa-, which are labeled as objectless in the TDK Online Turkish Dictionary, are nowadays also used with objects without taking any morpheme.

**Key Words:** Online Turkish Dictionary, Transitivity, Intransitivity, Nonce Formation

**Makale Türü:** Araştırma

**Paper Type:** Research

## 1. Giriş

Sözlükler, bir dilin sözcük envanterini ortaya koyan başlıca eserlerdendir. Bu yüzden bir sözlük hazırlanırken yazılı ve sözlü veriler titizlikle taranmalı, dilde var olan

<sup>1</sup> Bu yazı Türkçe Sözlükte ‘Nesnesiz’ Etiketlenen Birkaç Sözcük Üzerine başlığıyla 21st International Conference on Turkish Linguistics’te sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

<sup>2</sup> Dr. Öğr. Üyesi, Haliç Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, selimonler@halic.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4102-4511

bütün kullanımlar ve anlamlar gösterilmelidir. Özellikle genel kullanıcıya hitap etme amacı güden sözlüklerde bu, bir sözlük için olmazsa olmazdır. Dillerin sürekli olarak bir değişim ve dönüşüm içinde olduğu bilinen bir olgudur. Farklı dillerden yapılan çeviriler, bir yandan dildeki sözcük envanterini artırırken bir yandan da sözcüklerin kullanım alanlarını ve şekillerini değişime uğratmaktadır. Modern zamanlarda, özellikle 2000’li yıllarda teknolojinin hızla ilerlemesi, iletişimin ve haberleşmenin daha da hızlanmasıyla çevirilerde de belirgin bir hızda artış olmuştur. Gerek internet kullanıcılarının kendi çabalarıyla yaptığı çeviriler gerekse çevirmenler, haber editörleri gibi kimselerin yaptığı meslekî çeviriler, bu hızın önemli ölçüde ivme kazanmasına sebep olmuştur.

Sosyal medya kullanımıyla birlikte, yabancı dillerde üretilen *meme* yahut *caps*<sup>3</sup> şeklinde adlandırılan yazılı görsellerin Türkçeye çevrilmeye çalışılması, sosyal medya fenomeni olarak nitelenen insanların yaptığı anlık oluşumların bir anda yüz binlerce kişiye ulaşabilmesi, dilin bu değişiminde çok büyük rol oynamakta. 90’lı yıllarda bir siyasetçi tarafından bilinçli ya da bilinçsiz şekilde kullanılan “yapacağımıdır, edeceğimdir” gibi kullanımlar alay konusu edilirken bugün, bu kullanımlar sosyal medya sayesinde dilde, neredeyse, kendine bir yer edinmiş ve geniş kitleler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Google arama motorunda yaptığımız kısa bir taramada “olacağımıdır” sözcüğü için 13.500, “yapacağımıdır” sözcüğü için 5.300 sonuç çıkmaktadır (Erişim tarihi: 26.07.2023). Bu bize bu tip dilbilgisine aykırı (agrammatical) kullanımların yaygınlık kazandığını göstermektedir.

Bu çalışmada internet arama motorlarında ve Türkçe Ulusal Derlem’de (TUD) ilgili sözcüklerin aranmasıyla bulunan örneklerden ve internet haber sitelerinden derlenen “bir yarışı-etabı tamamlamak, bir noktaya ulaşmayı başarmak” gibi durumlarda kullanılan *koş-*, *yürü-* ve *yüz-* ve bir deneyimi anlatan *yaşa-* eylemlerinin ölçünlü dilde tespit edilen nesneli kullanımları incelenecek, ardından İngilizce kaynaklardaki görünümleri ele alınacaktır.

---

<sup>3</sup> Richard Dawkins tarafından Yunanca *mimeme* sözcüğünden kısaltılan *meme* (Türkçe mem), fotoğraf ve resim olabildiği gibi birkaç saniyelik videolar ve sesler de olabilirler (Daha fazla bilgi için bkz. <https://evrimagaci.org/kulturel-evrim-kulturel-cekiciler-ve-memler-mem-ve-memetik-nedir-mem-sozcugunun-kokeni-nedir-3353> Erişim tarihi: 29.10.2023). Caps ise capture sözcüğünün bir kısaltması olup İnci Sözlük tarafından yaygınlaştırılmış, yazılı görselleri ve birkaç saniyelik videoları ifade eden bir terimdir.

## 2. Eylemlerin İstemi

Eylemler, Türkçede genel olarak oluş, kılış ve durum eylemleri şeklinde sınıflandırılmakta ve bu eylemler de nesne alabilme-alamama durumlarına bağlı olarak geçişli ve geçişsiz şeklinde sınıflandırılmaktadır. Geleneksel dilbilgisinde nesne alabilen bir eylemin nesnesi, sözdizimde biçimbirimle kullanıma giriyor ise *belirtili nesne*, biçimbirimsiz kullanıma giriyor ise *belirtisiz nesne* olarak adlandırılmaktadır (Hatiboğlu, 1972: 132; Ergin, 1977: 387; Gencan, 1979: 96-97; Banguoğlu, 1995: 527; Atabay vd., 2003: 53; Karahan, 2004: 25; Korkmaz, 2010: 38; Karaağaç, 2012: 508; ). Geçişsiz eylemler bir nesne aldıklarında ortaya dilbilgisine aykırı tümceler çıkmaktadır (Sebzecioğlu, 2016:369). Türkçe, eklemeli bir dil olmasından dolayı geçişsiz eylemleri geçişli yapabilmek için eylemlere {-r} {-t} {-Dİr} gibi çeşitli biçimbirimler getirerek onları ettirgen duruma geçirip kullanıma sokmaktadır.

1(a) Annesi çocuğu yürüdü.

1(b) Annesi çocuğu yürüttü.

2(a) Çocuk köpeği koştu.

2(b) Çocuk köpeği koşturdu.

3(a) Babası kızını yüzdü.

3(b) Babası kızını yüzdürdü.

Yukarıdaki örneklerde 1(a), 2(a) ve 3(a) tümcelerinin yüklemeleri nesnesiz birer eylem olduğu için nesneli kullanımda ortaya dilbilgisel olmayan bir tümce çıkmaktadır. Ancak 1(b), 2(b) ve 3(b) cümlelerinde yüklem {-t} ve {-Dİr} biçimbirimleriyle ettirgen duruma getirilip nesne alması sağlandığında ortaya dilbilgisel bir tümce ortaya çıkmaktadır.

TDK Türkçe Sözlük, eylemlerin anlamlarını verirken onları nesne alabilme-alamama durumlarına göre nesneli veya nesnesiz şeklinde etiketlemektedir. Ancak bu, dil kullanımındaki değişimlerin bu kadar hızlı yaşandığı bir çağda, günlük kullanımları tam olarak karşılayabilen bir yöntem değildir. Örneğin, kullanım alanına göre bir başarımlı eylemi (Koşaner, 2009: 78) sayılan *koş-* eyleminin İngilizceki kullanımını ele alırsak;

a. “He will run the 100 meter.” tümcesi Türkiye Türkçesine

a1. O, 100 metre *yanşında* koşacak.

a2. O, 100 metreyi koşacak.

şekillerinde aktarılabilir.

Dil, bir düşünceyi ya da hareketi en az çabayla ve mümkün olan en kısa sürede anlatmak ister. Bilinçli ya da bilinçsiz olarak tasarruf prensibiyle hareket edilerek (a) tümcesindeki gibi yapılar Türkiye Türkçesine aktarılmak istendiğinde ortaya nesne almayan geçişsiz fiillerin, herhangi bir çatı eki almadan, nesneli kullanımları ortaya çıkmaktadır. TDK sözlükte nesnesiz etiketlenen bu eylemin a2 örneğinde görülen nesneli kullanımı, dilin tasarruf ilkesine bağlı olarak günümüzde kullanımını daha da yaygınlaştırdığı görülmektedir. Bu durum akla, kimi nesneli kullanılan geçişsiz eylemlerin İngilizceden gramatikal kod kopyalama<sup>4</sup> yoluyla Türkiye Türkçesinde ortaya çıktığı ihtimalini getirmektedir.

Kod kopyalamayı sözcük düzeyinde genel kopyalar, seçilmiş kopyalar ve karışık kopyalar olmak üzere üç başlıkta ele alan Johanson (2014), sürekli ve yoğun şekilde Hint-Avrupa dillerinin etkisinde kalan Türk dillerinde sözcük yapısı, söz dizimi ve tümce kalıplarının kimi genelleşmiş kopyalarının uzun zamandır mevcut olduğunu söyler. İngilizcenin de dünya çapındaki etkisi ve günümüzdeki iletişim hızı düşünüldüğünde Türkçenin İngilizceden kod kopyalamış olma ihtimali kuvvet kazanmaktadır.

### 3. Geçişli-Geçişsiz Değişkenliği

Tarihsel metinleri taradığımızda *koş-*, *yüz-*, *yürü-* eylemlerinin tümleçlere yönelme, bulunma, ayrılma ve yalın durumlarda bağlandıklarını görmekteyiz. Köktürkçede tanımlanmayan “koşmak” sözcüğü, Eski Uygur Türkçesinde “bağlamak, ayırmak; karıştırmak” (Caferoğlu, 1968: 183) anlamlarında, Karahanlı sahasında Divanü Lügati’t-türk’te “koymak, katmak; türkü düzmek” (Ercilasun, 2014) ve Kutadgu Bilig’de *kitaplar olur hem bilir erse söz / ukar erse şi r hem koşar erse öz* beytinde “yazmak; şiir yazmak” anlamlarında, Eski Anadolu Türkçesinde “katmak, karıştırmak, ad koymak, şiir yazmak, birinin yanına arkadaş olarak vermek” anlamlarında tanımlanmaktadır (Dilçin, 2009). Oğuz Türkçesinin ilk örneklerinden olan Behçetü’l-hadaik’ta “câni uçmağa koşdı.” tümcesinde eylemi, bugünkü temel anlamıyla görmekteyiz (Canpolat, 2018: 155).

*Koş-* eylemi için Güncel Türkçe Sözlük’te (GTS) karşımıza beş anlam çıkmaktadır ve bunların her biri *nesnesiz* olarak etiketlenmiştir (Erişim tarihi: 20.10.2023). Eylemin “Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek” temel anlamı, diğer anlamlarla

---

<sup>4</sup> Detaylı bilgi için bkz. Johanson, L. (2014). *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler* (Çev. Nurettin Demir), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

rına göre çok daha yakın bir tarihte yaygınlık kazanmıştır. Tarihsel metinlerde eylemin tümleçlere yalın, yönelme, bulunma ve ayrılma durum biçimbirimleriyle bağlandığı görülmektedir. Günümüz Türkiye Türkçesinde ise temel anlamıyla kullanılan bu eylemin, özellikle spor haberlerinde, tümleçlere belirtme durum biçimbirimiyle de bağlandığı örnekleri karşımıza çıkmaktadır.

- (1) O, yüzlerce ve binlerce *metreyi koştu*. (http-1)
- (2) 4. Kütahya Dumlupınar 30 Ağustos Büyük Zafer Koşusu'nda 5 bin *metreyi koştu*. (http-2)
- (3) 21 yaşındaki Biel, Rio'da 800 *metreyi koşacak*. (http-3)
- (4) Antalya'da yapılan milli takım seçmelerinde ilk 4 kişi arasına giren Bitlisli atletler Yunus İnan ve Sadullah Ergün, Polonya'da yapılacak Dünya Gençler Dağ Koşusu Şampiyonası'nda, gençler kategorisinde 8 bin 200 *metreyi koşacak*. (http-4)
- (5) Bütün güzelliği ile *Kapadokya'yı koşmak* için yüksek platolar ve vadilerden geçen eşsiz bir Ultra-Trail yarışı olan 119 km'lik Salomon Cappadocia Ultra-Trail-CUT 119, bir kez daha organizasyonun ana yarışı olacak. (http-5)
- (6) İstanbul'da birçok kişi *en iyi derecesini koşmak* için yer ararken, önüne çıkan isimler arasında İstanbul Yarı Maratonu da giriyor. (http-6)
- (7) Tubay Erdal, Sofya'da kariyerinin *en iyisini koştu*. (http-7)
- (8) Jak bu sezonun *en iyisini koştu*. (http-8)
- (9) İki yıl sürecek bir dünya turu planlayan 43 yaşındaki Marie Leautey, macerasının 445. gününde İstanbul'da Avcılar - Fatih *güzergahını koştu*. (http-9)
- (10) 2 bin İstanbullu *Üsküdar'ı koştu*. (http-10)

Bu nesnel yapıları İngilizce örneklerde şu şekilde rastlamaktayız:

- (11) Jak *ran second leg* for the U15/U17/U20 B team with a personal time of 10min36secs. (http-11)
- (12) I *ran a 100km ultramarathon*. (http-12)
- (13) David Gillick will *run the 400m* for Ireland in Turkey (http-13)

*second leg*, *100km ultramarathon*, *400m*, *2,000km* vd. söz öbekleri, birer branşı ve yarışı terim olarak kullanılmaktadır. Buna benzer bir durum Türkçe örneklerdeki *800 metreyi koşacak*, *Kapadokya'yı koşmak*, *en iyi derecesini koşmak*, *8 bin 200 met-*

*reyi koşacak* örneklerinde de görölmektedir. Bu da, İngilizce örneklerde de göröldüğü gibi, ilgeç (preposition) almayan İngilizce yapıların dönüşümlere uğratılmadan Türkçeye aktarımı sonucu ortaya Türkiye Türkçesinde pek rastlanmayan yapıları çıkardığı ihtimalini düşündürmektedir. Bunun bir sonucu olarak da geçişsiz “nesnesiz” eylemlerin kullanım alanlarını genişleterek geçişli “nesneli” kullanılması durumu ortaya çıkmaktadır.

Turgay Sebzecioğlu (2016: 205), bu tip kullanımlar için belirtme durumu almış nesne, yer veya konum bildiriyorsa eylemin nesnenin bütününe kapsayan bir etkisi vardır diyerek *merdiven-i çıktı, yol-u yürüdü* örneklerini verip bu tümcelerin, merdivenin tepesine kadar çıkıldığını ve yolun tamamının yüründüğünü anlattığını belirtir ve bunun bütünlük işlevi (function of completeness) olduğunu söyler.

Benzer durum da “adım atarak ilerlemek” anlamına gelen *yürü-* eyleminde görölmektedir. Tarihsel metinlerde de bugünkü temel anlamında kullanılan eylem için GTS’de bu anlamı karşılayan tanımlar nesnesiz olarak etiketlenmiştir (Erişim tarihi: 20.10.2023). Tümleçlere yalın, yönelme, bulunma ve ayrılma durum biçimbirimleriyle bağlanan bu eylemin,

(14) Amazon’u yürüdü. ([http-14](#))

(15) Bütün gün elindeki sarı şemsiye ile İstanbul’u yürüdü. ([http-15](#))

(16) Eşim de bu yaz *Norveç’i yürüyecek*. ([http-16](#))

(17) Sakarya’nın Karasu ilçesinden başlayıp *Karadeniz’i yürüdüm*. ([http-17](#))

(18) Rumca ve Türkçe şarkılar eşliğinde hep beraber *İstiklal’i yürüdük* ([http-18](#))

gibi birkaç örnekte belirtme ekiyle bağlandığı görölmektedir. Bu eylem de edatlar olmadan kullanıldığında ortaya ortaya řu tip cümleler çıkarmaktadır:

(19) The lion doesn't chase its prey. It's the prey that *walks the lion's path*. ([http-19](#))

(20) I *walked the Alps’ largest glacier*. ([http-29](#))

(21) Ex-paratrooper Chris has *walked the UK* ([http-21](#))

(22) This dinosaur last *walked the earth* 150 million years ago. ([http-22](#))

*Yürü-* eylemiyle ilgili verilen örneklerde göröldüğü kadarıyla bu eylem, bir başarımlı/tamamlamayı ifade ettiği zaman ortaya nesneli kullanımı çıkmaktadır.

Buna benzer bir durum *yüz-* eyleminde görülmektedir. GTS’de “su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek” anlamındaki sözcük için verilen altı anlam da nesnesiz etiketlenmiştir. Bu eylem de *koş-* ve *yürü-* eylemleri gibi tümleçlere yalın, bulunma, yönelme ve ayrılma durum biçimbirimleriyle bağlanmaktadır. Ancak;

(23) Sonra 3 sene önce İzmir'den Bengüsü Avcı, *Manş'ı yüzdü*. (http-23)

(24) 3. köprüye karşı, *Boğaz'ı yüzdü*. (http-24)

(25) Aysu, bu ay *Manş Denizi'ni yüzecek*. (http-25)

(26) Leander *Hellespont'u yüzdü*. (http-26)

(27) Evlenebilmek için Atlantik'i *yüzdü*. (http-27)

(28) *Tiber'i* zarar görmeden *yüzdü* ve ekibine katıldı. (http-28)

(29) Ersin Aydın Yarık *Manş'ı yüzecek*. (http-29)

örneklerinde bu eylemin de nesne olarak kullanıldığı görülmektedir. *yüz-* eyleminin ilgeçsiz kullanımları İngilizce örneklerde şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

(30) I had swum the English Channel solo (http-30)

(31) Teacher swims the Lake District for charity that saved friend's life. (http-31)

(32) Simon Hill, President North America, swims the English Channel for YoungMinds(http-32)

(33) Lindsey Hervey will be swimming the 200 & 500. (http-33)

(34) Levent Aksut can barely walk, but he swims the 6.5 kilometers from Asia to Europe every year. (http-34)

Bu örneklerden de görüldüğü gibi *koş-*, *yürü-*, *yüz-* eylemleri, kullanıldıkları duruma göre birer başarıyı ya da tamamlamayı ifade eden eylemlerdir. Göksel ve Kerslake (2005: 127) birtakım geçişsiz eylemin geçişli olarak kullanılabildiğini söylemekte ve *koş-*, *yürü-*, *yüz-* gibi mesafe ifade eden hareket eylemlerini bu tip eylemlere örnek olarak vermektedir.

Bu eylemlerin dışında GTS’de göze çarpan bir diğer madde başı ise *yaşa-* eylemi. Bu madde başı için GTS’de “canlılığını, hayatını sürdürmek; sağ olmak, durmak; varlığını sürdürmek; bir yerde oturmak, kalmak; geçimini sağlamak; herhangi bir durumda bulunmak veya olmak; görüp geçirmek, başından geçmek; sürmek, devam etmek; varlıklı, endişesiz, sıkıntısız, hoş vakit geçirmek, keyif sürmek; keyfi yerine

gelmek, mutlu olmak, işleri yolunda olmak; bir durumu yaşar gibi olmak, bir durumla özdeşleşmek, duymak, hissetmek” şeklinde verilen toplam 11 anlamın tamamı nesnesiz etiketlenmiştir. Ancak Türkçe Ulusal Derlemi’nde (TUD) yaptığımız bir tarama, bize bu eylemin nesneli kullanımlarını sergilemektedir.

(35) 1914, mistik sayıklama *durumu yaşıyor*.

(36) Türkiye-ABD ilişkileri şu anda en güçlü *dönemini yaşıyor*.

(37) O bütün bağımlıların, bağımlı oldukları şeyden mahrum kaldıklarında yaşadıkları *krizi yaşıyor*.

(38) Varolan şubeler de bir kârlılık *sorunu yaşıyor*.

(39) Şu aralar 3 yıl *öncesini yaşıyor* gibiyim.

Üstelik GTS’de verilen tanımların örneklerinde de nesneli kullanımlar görülmektedir. Örneğin;

“Görüp geçirmek, başından geçmek” anlamı için verilen “Balkan Savaşı’nın bütün acılarını yaşamış bir ailenin kızıydı.” örneğinde de eylemin nesne ile kullanımı görülmektedir. Bu tümceyi;

i. Balkan Savaşı’nın bütün acılarını yaşamış [bir ailenin kızıydı].

ii. [Balkan Savaşı’nın bütün acılarını yaşamış] Bir ailenin kızıydı.

dilbilgisel ve anlamlı olacak şekilde ikiye böldüğümüzde ilk tümcede *yaşamış* yüklemine *Balkan Savaşı’nın bütün acılarını* öbeğini nesne olarak aldığı görülmektedir.

#### 4. Sonuç

Yukarıda verilen *koş-*, *yürü-*, *yüz-* eylemleri tümcelerin anlattığı olaylarda bir sonlanma noktası olduğu için etkinlik olmaktan çıkıp başarımı (Koşaner, 2009: 78), *yaşa-* eylemi ise bir deneyimi ifade eden eylemlerdir. Dolayısıyla bu geçişlilik-geçişsizliğin değişmesi daha çok bir başarımı anlatan cümlelerde meydana çıkmaktadır. Geçişsiz eylemlere bir nesne getirildiğinde dilbilgisel olmayan bir tümce ortaya çıkması beklenirken bu *koş-*, *yaşa-*, *yürü-*, *yüz-* eylemlerinin nesne aldıklarında dilbilgisel bir tümce ortaya çıkardıkları görülmektedir. Bu eylemlerin bazı durumlardaki kullanımlarının kod kopyalama yoluyla Türkiye Türkçesinin söz dizimine girerek dilbilgiselleştğini ve bunun sonucunda da geçişsizlik durumlarının değişkenlik gösterdiğini akla getirmektedir.

Çalışmanın konusunu oluşturan GTS’de nesnesiz etiketli geçişlilik-geçişsizlik konusunda değişkenlik gösteren eylemlerin tüm kullanımları titizlikle taranmalıdır. Dilin değişimini ve dönüşümünü durdurabilecek ya da buna müdahale edebilecek bir gücümüz yok; fakat sözlüklerin ve sözlükçülüğün -özellikle çevrim içi sözlükçülüğün- bu değişime ayak uydurması elzemdir. Günümüz Türkiye Türkçesinin söz varlığını sadece edebî eserlerden saptamak mümkün değildir. Dilin söz varlığının eksiksiz bir şekilde ortaya koyulabilmesi için dijital platformlardaki anlık oluşumlar ve haber siteleri gibi ortamlar takip edilmeli, mevcut ve yeni sözcüklerin kullanım alanları genel kullanıcının yararlanabileceği şekilde verilmeli, sözcüklerin sahip oldukları bütün anlamlar dikkate alınmalıdır.

#### **Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı**

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

#### **Yazarların Makaleye Olan Katkıları**

Makale tek yazarlıdır.

#### **Destek Beyanı**

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

#### **Çıkar Beyanı**

Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

#### **Kaynakça**

- Arat, R. R. (1979). *Kutadgu Bilig I Metin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atabay, N., Özel, S., Çam, A., (2003). *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Banguoğlu, T. (1995). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Canpolat, M. (2018). *Behcetü'l-Hadâik Fî Mev'izati'l-Halâik*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (1963). *Dede Korkut Kitabı II İndeks – Gramer*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Ergin, M. (1977). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.
- Erol, H. A. (2018). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişimleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Göksel, A., Kerslake, C. (2005). *Turkish: A Comprehensive Grammar*. London and New York: Routledge.
- Hatiboğlu, V. (1972). *Türkçenin Sözdizimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, S. (2019). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Johanson, L. (2007). *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler* (çev. Nurettin Demir). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*. İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2004). *Türkçede Söz Dizimi*. İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2010). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Koşaner, Ö. (2008). *Türkçede Yükleme, Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Sebzecioğlu, T. (2016). *Dilbilim Kavramlarıyla Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul: Kesit.
- Şirin, H. (2016). *Eski Türk Yazıtları, Söz Varlığı İncelemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (2010). *Orhon Yazıtları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

#### Çevrim İçi Kaynakça

- http-1 <https://www.demokrathaber.org/o-yuzlerce-ve-binlerce-metreyi-kostu> Erişim tarihi: 25.07.2023
- http-2 <https://www.haberler.com/guncel/70-yillik-gecikmeyle-kavustu-2219721-haberi/> Erişim tarihi: 25.07.2023
- http-3 <https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/yazarlar/kenan-basaran/11-yili-2-dakikada-kosacak-40190168> Erişim tarihi: 26.07.2023
- http-4 <https://www.haberler.com/yerel/bitlisli-sporcular-polonya-da-turkiye-yi-temsil-5041392-haberi/> Erişim tarihi: 25.07.2023

- http-5 <https://www.dha.com.tr/yerel-haberler/istanbul/merkez/salomon-cappadocia-ultra-trail-patika-kosularin-2133058> Erişim tarihi: 25.07.2023
- http-6 <https://artigercek.com/spor/istanbul-maratonu-43-yilinda-rekorlara-kosuyor-185239h> Erişim tarihi: 25.07.2023
- http-7 <https://www.fanatik.com.tr/atletizm/tubay-erdal-sofyada-kariyerinin-en-iyisini-kostu-2245645> Erişim tarihi: 25.07.2023
- http-8 <https://www.haberturk.com/ramil-guliyev-olimpiyatta-elimden-geleni-yaptim-3192145-spor> Erişim tarihi: 25.07.2023
- http-9 <https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/dunyayi-kosarak-turlayan-fransiz-marie-leautey-avrupa-etabini-istanbulda-tamamladi/2285228> Erişim tarihi: 26.07.2023
- http-10 <https://www.karar.com/2-bin-istanbullu-uskudari-kostu-1282000> Erişim tarihi: 29.07.2023
- http-11 <https://www.sunderlandharriers.org.uk/Events/view/1361/birtley-young-athletes-cross-country-relays-u15-u17> Erişim tarihi: 24.07.2023
- http-12 <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2022/dec/11/a-new-start-after-60-i-ran-a-100km-ultramarathon-at-70-despite-my-arthritis> Erişim tarihi: 22.07.2023
- http-13 <https://www.bbc.com/sport/athletics/13814518> Erişim tarihi: 26.07.2023
- http-14 <https://www.mynet.com/amazonu-yurudu-110100526418> Erişim tarihi: 24.07.2023
- http-15 <https://www.wattpad.com/amp/138967946> Erişim tarihi: 26.07.2023
- http-16 <https://www.hayat40tansonra.com/2022/12/doga-yuruyusu-sr-outdoor-adventure.html> Erişim tarihi: 29.07.2023
- http-17 <https://www.voaturkce.com/a/abd-turkiye-hattinda-aile-ici-siddet-idiasi/6519552.html> Erişim tarihi: 28.07.2023
- http-18 <https://intermediateturkish.blogspot.com/2012/02/baklahorani-festivali.html> Erişim tarihi: 22.07.2023
- http-19 <https://twitter.com/Galatasaray/status/1612164733733588993?lang=tr> Erişim tarihi: 26.07.2023

- http-20 <https://www.theguardian.com/travel/2023/jul/10/i-walked-the-alps-largest-glacier-it-felt-like-last-chance-tourism-> Erişim tarihi: 22.07.2023
- http-21 <https://www.shetlandtimes.co.uk/2023/07/30/ex-paratrooper-chris-has-walked-the-uk> Erişim tarihi: 22.07.2023
- http-22 <https://www.cbsnews.com/news/dinosaur-skeleton-thailand-scientists-minimocursor-phunoiensis-150-million-years/> Erişim tarihi: 23.07.2023
- http-23 <https://www.ihha.com.tr/mugla-haberleri/-3817516> Erişim tarihi: 19.07.2023
- http-24 <https://benimarnavutkoyum.wordpress.com/2009/07/19/3-koprue-karsi-bogazi-yuzdu/> Erişim tarihi: 19.07.2023
- http-26 [https://tr.wikipedia.org/wiki/Hero\\_ile\\_Leandros](https://tr.wikipedia.org/wiki/Hero_ile_Leandros) Erişim tarihi: 19.07.2023
- http-27 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/evlenebilmek-icin-atlantik-i-yuzdu-39040201> Erişim tarihi: 20.07.2023
- http-28 <https://minikar.ru/tr/goroskopy/to-think-up-ales-about-roman-gods-myths-and-legends-of-ancient-rome/> Erişim tarihi: 25.07.2023
- http-29 <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1975/08/15> Erişim tarihi: 27.07.2023
- http-30 <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/the-swimming-blog/2013/aug/09/how-i-swam-english-channel> Erişim tarihi: 27.07.2023
- http-31 <https://news.knowledia.com/GB/en/articles/teacher-swimming-all-lake-district-lakes-for-charity-that-saved-friend-55ca9657992f3821de0b7e060ced1b3410b1ec01> Erişim tarihi: 22.07.2023
- http-32 <https://www.futurebrand.com/news/simon-hill-president-north-america-swims-the-english-channel-for-youngminds> Erişim tarihi: 19.07.2023
- http-33 <https://twitter.com/ToltonSwimming/status/1625595613805944841> Erişim tarihi: 20.07.2023
- http-34 <https://twitter.com/trtworld/status/1298718885609271297> Erişim tarihi: 20.07.2023
- Nişanyan Sözlük. Erişim adresi: <https://www.nisanyansozluk.com/>
- Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk Dil Kurumu Metin Veri Tabanı. Erişim adresi: <https://metinveritabani.tdk.gov.tr/#/>

Türkçe Ulusal Derlemi. Erişim adresi: <https://v3.tnc.org.tr/>

### Extended Summary

Dictionaries are among the main works that reveal the lexical inventory of a language. Therefore, while preparing a dictionary, written and spoken data should be meticulously scanned and all the uses and meanings existing in the language should be shown. This is a must for a dictionary, especially for dictionaries that aim to appeal to the general user. It is a well-known fact that languages are in a constant state of change and transformation. Translations from different languages, on the one hand, increase the inventory of words in the language and, on the other hand, change the uses and forms of words. With the use of social media, the attempt to translate written visuals produced in foreign languages, called meme or caps, into Turkish, and the fact that instant formations made by people described as social media influencers can reach hundreds of thousands of people in an instant play a major role in this change of language. In this study, the objectified uses of the verbs *koş-*, *yürü-* and *yüz-*, which are used in situations such as "to complete a race or event, to succeed in reaching a point" compiled from various internet and news sites, will be analyzed, and then their appearances in English sources will be discussed. In Turkish, actions are generally classified as action verbs, process verbs and state verbs. These verbs are also classified as transitive and intransitive depending on whether they can take objects or not. In traditional grammar, a transitive verb is called a definite object if it is used with the accusative morpheme *+{I}*, and an indefinite object if it is used without the morpheme. Since Turkish is an agglutinative language, in order to make intransitive verbs transitive, it adds various affixes such as *-{I}*, *-{t}*, *-{Dir}* to the verbs to make them causative.

1(a) Annesi çocuğu yürüdü.

1(b) Annesi çocuğu yürüttü.

2(a) Çocuk köpeği koştu.

2(b) Çocuk köpeği koşturdu.

3(a) Babası kızını yüzdü.

3(b) Babası kızını yüzdürdü.

The Turkish Language Association Dictionary labels the meanings of verbs by categorizing them as "nesnesiz" when they cannot take an object based on their meanings. However, in an era where linguistic changes occur rapidly, this method may not fully capture the nuances of everyday usage. For example, for the verb *koş-*, which is considered an achievement verb according to its field of use, we can translate the sentence "He will run the 100 meters." into Turkish

a1. O, 100 metre (yarışında) koşacak.

a2. O, 100 metreyi koşacak.

can be transferred in the form. When, consciously or unconsciously, acting on the principle of the economy of the language, structures like the one in sentence a1 are translated into Turkish, the result is the use of intransitive verbs with objects without taking any morpheme. This brings to mind the possibility that some intransitive verbs with objects emerged in Turkish through grammatical code copying from English. Considering the worldwide influence of English and the speed of communication today, it seems more likely that Turkish has copied codes from English.

When we analyze the historical texts, we see that the verbs *koş-*, *yürü-*, *yüz-* are attached to the verbs in the nominative case, the accusative case, the disjunctive case and the nominative case. In the TDK Online Turkish Dictionary, labels these verbs as objectless. This verbs, which is used in its basic meaning in modern Turkish, is connected to the complements with the accusative morpheme, especially in sports news.

- (1) O, yüzlerce ve binlerce metreyi koştu.
- (2) 4. Kütahya Dumlupınar 30 Ağustos Büyük Zafer Koşusu'nda 5 bin metreyi koştu.
- (3) 21 yaşındaki Biel, Rio'da 800 metreyi koşacak.
- (4) Amazon'u yürüdü.
- (5) Bütün gün elindeki sarı şemsiye ile İstanbul'u yürüdü.
- (6) Eşim de bu yaz Norveç'i yürüyecek.
- (7) Sonra 3 sene önce İzmir'den Bengüsü Avcı, Manş'ı yüzdü.
- (8) 3. köprüye karşı, Boğaz'ı yüzdü.
- (9) Aysu, bu ay Manş Denizi'ni yüzecek.

Göksel and Kerslake (2005: 127) state that some intransitive verbs can be used as transitive and give examples of such verbs such as *koş-*, *yürü-*, *yüz-* which express distance. Sebzecioğlu states that for this type of usage, if the object with the accusative reports location or position, the action has an effect that covers the whole object (2016: 205).

The change of transitivity-intransitivity occurs mostly in sentences describing an achievement. When an object is brought to intransitive verbs, an agrammatical sentence is expected to emerge, but it is seen that these *koş-*, *yaşa-*, *yürü-*, *yüz-* verbs produce a grammatical sentence when they get an object. It suggests that the use of these verbs in some situations is grammaticalized by entering the syntax of Turkish through code copying, and as a result, their intransitivity status varies.

The verbs *koş-*, *yürü-*, *yüz-* given above are actions that express achievement rather than activity since they are the end point of the events described by the sentences, and the verb *live-* expresses an experience. Therefore, this transitivity-intransitivity change occurs mostly in sentences describing an achievement. When an object is brought to intransitive verbs, an agrammatical sentence is expected to emerge, but it is seen that these *koş-*, *yaşa-*, *yürü-*, *yüz-* verbs produce a grammatical sentence when they take an object. This suggests that the use of these verbs in some situations is grammaticalized by entering the syntax of Turkish through code copying, and as a result, their intransitivity status varies.

It is not possible to determine the lexicon of today's Turkey Turkish only from literary works. In order to reveal the lexicon of the language in a complete way, environments such as instant formations and news sites on digital platforms should be followed, the usage areas of existing and new words should be given in a way that the general user can benefit from, and all the meanings of the words should be taken into account.